

Jaarverslag 2008

Campagne tegen Wapenhandel

www.stopwapenhandel.org
email: info@stopwapenhandel.org
Giro: 3767096

Demonstratie tegen bezoek Amerikaanse defensielobbyist aan Tweede Kamer

Kantoor Amsterdam
Anna Spenglerstraat 71
1054 NH Amsterdam
tel/fax: 020-6164684

Kantoor Groningen
Postbus 7007
9701 JA Groningen
tel: 050-3133247

De Campagne tegen Wapenhandel haalt al meer dan tien jaar feiten en cijfers boven tafel. We stellen wapenhandel aan de kaak bij media en politici. Ook doen we onderzoek naar de financiering en marketing van wapens. We doen dat vanuit twee kleine kantoor-tjes in Amsterdam en Groningen, met bescheiden middelen maar met grote inzet. Omdat we vinden dat economische en strategische belangen niet zwaarder mogen wegen dan vrede, mensenrechten en duurzame ontwikkeling. In de loop van de jaren hebben we veel bereikt op het gebied van betere regelgeving en meer controle, maar alleen door voortdurend bovenop de feiten te zitten en concrete orders ter discussie te stellen kunnen we handel en productie van wapens echt inperken.

Gedragscode Wapenexport

In 2008 bestond de Europese Gedragscode Wapenexport 10 jaar. De Gedragscode geldt in alle EU-landen als leidraad voor het afgeven van een wapenexportvergunning. In theorie betekent het dat alle aanvragen voor een wapenexportvergunning worden getoetst aan het risico dat de wapens worden ingezet tegen eigen de bevolking of bij schending van mensenrechten. Of dat ze bijdragen aan verergering van een conflict, of slecht zijn voor de economische ontwikkeling van een land. In de praktijk worden nogal eens exportvergunningen afgegeven die naar oordeel van vredesgroepen en mensenrechtenorganisaties niet in overeenstemming zijn met de Gedragscode Wapenexport. Ook worden de richtlijnen nogal verschillend uitgelegd in de verschillende EU-landen.

De Campagne tegen Wapenhandel werkte mee aan een Europees rapport waarin de Gedragscode Wapenexport werd geëvalueerd. Daaruit kwam dat revisie nodig was en dat de Gedragscode moest worden omgezet in een juridisch bindend 'Gemeenschappelijk Standpunt'. Dat laatste is inmiddels eind 2008 gebeurd: alle landen van de EU zijn nu verplicht de Gedragscode Wapenexport in hun nationale wetgeving op te nemen.

From Venus to Mars

Een rapport over de toenemende militarisering van de Europese ruimtevaartindustrie, dat we in samenwerking met het Transnational Institute publiceerden, trok internationaal veel aandacht. In het rapport wordt beschreven hoe civiele projecten sluipenderwijs steeds meer militaire taken krijgen. Zoals het Kopernikusproject, dat begon om de EU observatiemogelijkheid vanuit de ruimte te geven, maar inmiddels zeer geschikt wordt geacht voor spionage ten behoeve van militaire interventies. Zo worden civiele budgetten voor ruimtevaart in toenemende mate ingezet om een militaire capaciteit te ontwikkelen.

Fregatten

De dure oorlogsschepen van marinewerf Damen Schelde, uitgerust met elektronica van Thales Nederland, blijven een topper op de Nederlandse exportmarkt. Vooral als deze schepen worden verkocht aan arme landen met een weinig democratisch bestuur staat dat op gespannen voet met het Europese wapenexportbeleid. Voor de regering wegen economische en strategische belangen in de praktijk blijkbaar toch zwaarder.

In 2008 werd het derde SIGMA-korvet voor de Indonesische marine afgeleverd. Een vervolgorder voor extra bewapening, o.a. voor onderzeebootbestrijding, leverde Thales wederom een fors bedrag op.

Begin 2008 sloot Damen een contract af met Marokko voor de levering van drie fregatten, een iets grotere versie van de Indonesische korvetten. Ook hiervoor gaf exportkredietverzekeraar Atradius een door de staat gedekte polis af. De financiering is verzorgd door ondermeer ING en Rabobank. Het Marokkaanse defensiebudget is inmiddels gestegen tot 16% van de overheidsbegroting. In Nederland is dat 4,5%. Marokko kent grote tekorten op de budgetten voor onderwijs en publieke gezondheidszorg. Deze dure militaire aankoop is niet in het belang van de Marokkaanse bevolking, maar dient de militaire ambities van koning Mohammed IV en zijn militaire staf.

Joint Strike Fighter (JSF)

De regering lonkt al jaren naar het nieuwe Amerikaanse gevechtsvliegtuig de JSF. De oppositie in de Tweede Kamer richt haar pijlen vooral op het feit dat de JSF almaar duurder wordt. De Campagne tegen Wapenhandel ziet de deelname aan de JSF als een gigantische

subsidie aan de wapenindustrie. Het argument dat dit werkgelegenheid schept gaat niet op: als dit geld op andere manieren was geïnvesteerd zou waarschijnlijk veel meer werkgelegenheid zijn gecreëerd.

Mede op aandringen van de Campagne tegen Wapenhandel verlangde de Tweede Kamer een onderzoek door het Centraal Planbureau, dat concludeerde dat de werkgelegenheidseffecten van de JSF-deelname 'aanzienlijk overschat' worden. Maar de Campagne tegen Wapenhandel vindt het vooral bizar dat er niet wordt gepraat over nut en noodzaak van deze peperdure gevechtsvliegtuigen. De JSF is geschikt om landen als Iran of China aan te vallen; voor vredesmissies zijn deze extreem dure toestellen volstrekt overbodig.

We schreven mee aan een dossier dat deze zaken aan de orde stelt en spraken op een hoorzitting in de Tweede Kamer. Daarbij stelden we ook de geplande kernwapentaak voor de Joint Strike Fighter aan de orde. Ook gingen we op de radio het debat aan met politici. Onder het motto 'liever ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald' hopen we nog steeds dat de regering uit dit miljardenproject gaat stappen. Jammer voor de defensie-industrie, maar we kunnen het geld wel beter gebruiken.

Pensioenfondsen

Omdat het ethisch beleggingsbeleid van pensioenfondsen volop in beweging is, publiceerden we in 2008 een onderzoek met een 'tussenstand', als vervolg op ons rapport van een jaar eerder. Daarin werd beschreven hoe pensioenfondsen steeds meer ethisch beleggingsbeleid ontwikkelen, maar dat dit beleid slecht een beperkte reikwijdte heeft. Fondsen besluiten niet meer te beleggen in landmijnen en clustermunitie, maar beleggen nog wel op grote schaal in bijvoorbeeld kernwapens. De Campagne tegen Wapenhandel roept op om ook producenten van kernwapens van beleggingen uit te sluiten, en bedrijven uit te sluiten die meer dan 5% van hun omzet uit militaire productie halen.

Veel mensen gaven gehoor aan de oproep om hun pensioenfonds aan te schrijven en een aantal pensioenfondsbesturen nam de moeite om daarop inhoudelijk te reageren. Een aantal fondsen (met name PFZW en FNV Pensioenfonds) voeren een beleid dat grotendeels in overeenstemming is met het door ons nagestreefde beleid.

In de zomer opende het Financieel Dagblad met een groot artikel dat pensioenfondsen zich massaal uit de wapenindustrie terugtrokken. Helaas wisten wij dat dit niet waar is en hebben we de journaliste en de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling aangesproken, die de bron was van het bericht. Het FD plaatste een ingezonden brief van ons waarin we de juiste feiten konden presenteren.

Wapenhandel naar ontwikkelingslanden

Samen met de Evert Vermeer Stichting (EVS), de aan de PvdA gelieerde stichting voor ontwikkelingssamenwerking, organiseerden we een expertmeeting over wapenhandel naar ontwikkelingslanden, waar onder meer Tweede Kamerleden, medewerkers van ontwikkelingsorganisaties, ambtenaren en deskundigen in vrede en veiligheid aanwezig waren. Aan de hand van concrete aanbevelingen hebben we gezocht naar mogelijkheden om de relatie tussen onderontwikkeling en militaire aankopen nadrukkelijker aan de orde te stellen. Landen die hun Millenniumdoelen niet halen (de VN-doelen voor armoedebestrijding, waar ook Nederland zich hard voor zegt te maken) zouden naar onze mening geen dure wapensystemen moeten kopen. Als ze dat toch willen, zouden EU-landen geen exportvergunning moeten geven.

Ook organiseerden we samen met de EVS een debat waarop twee Kamerleden hierover in discussie gingen met elkaar en het publiek. Aan dit geanimeerde debat werd deelgenomen door ruim honderd zeer betrokken, veelal jonge, mensen.

Website

Onderzoek is onze *core business*, daarop baseren wij onze campagne- en lobby-activiteiten. Alle rapporten die we publiceren zetten we meteen op onze website. Deze grote hoeveelheid informatie trekt veel bezoekers. Voor 2008 werden 95 duizend bezoekers geteld, goed voor in totaal 632 duizend hits. Bepaalde themapagina's, zoals die over de militaire beleggingen van pensioenfondsen, de Joint Strike Fighter, en de relatie tussen bewapening en onderontwikkeling, trekken maandelijks honderden bezoekers. De pensioenfondsenpagina was in 2008 goed voor 3141 hits. Ook de Engelstalige pagina's trekken veel bezoekers.

Nieuwe rapporten worden gemiddeld binnen een half jaar meer dan duizend maal gedownload; in een aantal gevallen zelfs na twee jaar

nog ruim meer dan honderd keer per maand. De informatiebehoefte over wapenhandel blijkt groot te zijn.

In december 2008 en januari 2009 is, mede op verzoek van Israëliische vredesgroepen, veel Engelstalige informatie over wapenhandel naar Israël op onze website geplaatst.

Financiën

De Campagne tegen Wapenhandel werkt met bescheiden salarissen en nauwelijks overhead. Onze rapporten publiceren we voornamelijk digitaal, zodat we geen hoge druk- en portokosten hebben en bovendien niet blijven zitten met stapels onverkocht drukwerk. Wie onze informatie wil hebben kan die gratis downloaden van internet, al vragen we mensen tegenwoordig wel om een gift over te maken als ze ons materiaal gebruiken. Veel mensen blijken daaraan gehoor te geven.

We krijgen financiële steun van een heleboel kleine en enkele wat grotere fondsen, en van vele kleine en grote donateurs. Verder deden we een aantal onderzoeken in opdracht, onder meer voor het VPRO radioprogramma Argos en voor OxfamInternational.

Diversen

We schreven samen met Europese collega's een reactie op de versoepeling van de interne Europese wapenhandelscontrole. We schreven een reactie op de veroordeling van Henk Slebos, de man die meehielp met de ontwikkeling van de Pakistaanse atoombom. We spraken over het wapenexportbeleid met studenten op de IKV/Pax Christi Nacht van de Vrede. We spraken op diverse herdenkingen van de gifgasaanval op het Koerdische dorp Halabja, waarvoor Nederland in de jaren '80 ongeveer de helft van de chemicaliën leverde. We spraken op een bijeenkomst van juristen over illegale wapenhandel. We organiseerden een bijeenkomst voor vredesactivisten over ontwikkelingen in de Nederlandse wapenhandel.

Campagne tegen Wapenhandel in de pers in 2008

In 2008 verschenen er naar aanleiding van ons werk 19 artikelen in Nederlandse kranten of tijdschriften, traden we op in 8 radioprogramma's, hielden we 15 lezingen in Nederland (o.a. op een hoorzitting in de Tweede Kamer) en vier lezingen in het buitenland, te weten in Helsinki, Beijing, Oslo en Erbil (Iraaks Koerdistan). Onze onderzoeken werden gebruikt in 15 buitenlandse kranten en tijdschriften en waren de basis voor elf weblogs. Alle artikelen en uitzendingen zijn met een link naar de bron te vinden op onze website www.stopwapenhandel.org onder de rubriek 'Actueel'.

Selectie in de pers

-How space has become part of Europe's emerging military policies

Spectrezone, 18 december 2008

-Nederland grootste wapenexporteur ter wereld

KRO radio Goedemorgen Nederland, 15 december 2008

-Nederland in top-5 wapenexporteurs Volkskrant, 12 december 2008

-Raketten of rekenschriften Weblog Anja Meulenbelt, 11 december 2008

-De aanval is de beste verdediging Weblog Fransesco van Jole, 5 december 2008

-Nederland hofleverancier gifgas Irak Quote, 14 november 2008

-Wapenindustrie Ingezonden brief Financieel Dagblad, 9 september 2008

-Pension funds far from banning the bomb IPE.com (Investments and Pensions Europe online magazine), 4 september 2008

-Wel of niet doorgaan met de JSF Radio Standpuntcafe, 27 mei 2008

-Nederlandse struisvogelpolitiek in wapenhandel met Israël Free Palestine Bulletin, mei 2008

-Oorlogsindustrie BNR Nieuwsradio, 2 mei 2008

-Protest in Den Haag tegen wapenhandel KRO radio Dingen Die Gebeuren, 17 april 2008

-Debat over de Nederlandse rol bij de ontwikkeling van de Joint Strike Fighter Argos VPRO radio, 5 maart 2008

-Bang dat ik naar voren wankel, en dan iemand begin te beledigen column Marjolein Februari, De Volkskrant, 2 februari 2008

-Tweede Kamer bespreekt wapenexportbeleid Metro, 29 januari 2008

- Analysis Dutch arms exports 2006** Januari 2008, rapport
- The devil is in the detail** Februari 2008, rapport over clustermunitie in opdracht van IKV/PaxChristi
- Europese interne markt voor militaire goederen** Februari 2008, policy paper
- Tien keer nee tegen de JSF** Mei 2008, factsheet
- Pensioenfondsen in de Wapenindustrie - een tussenstand** Mei 2008, rapport
- Joint Strike Fighter, de race is nog niet gelopen.** Juni 2008, onderzoeksdossier ism VDAMOK en Vredesmagazine
- Good Conduct? Ten Years of the EU Code of Conduct on Arms Exports.** Juni 2008, onderzoeksbijdrage aan Europees rapport
- Fregatten voor Marokko** Juli 2008, factsheet
- Wapenexport en duurzame ontwikkeling** Oktober 2008, factsheet
- From Venus to Mars: the European Union's steps towards the militarisation of space.** November 2008, rapport uitgegeven i.s.m TNI
- Wapenexport en duurzame ontwikkeling** November 2008 Reader voor publieksdebat ism Evert Vermeer Stichting
- Analyse Nederlandse wapenexportvergunningen 2007** December 2008, rapport

Bestuur	Medewerkers
Margrietha Reinders	Mark Akkerman
Tanja IJzer	Frank Slijper
Anton Luccioni	Wendela de Vries
Wiert Wiertsema	
Kees Kalkman	

Zonder donateurs geen Campagne tegen Wapenhandel

Steun ons met een gift op giro 3767096
t.n.v. Campagne tegen Wapenhandel, Amsterdam

Giften en legaten aan de Campagne tegen Wapenhandel zijn volledig aftrekbaar van de belasting. In de ANBI-lijst van de Belastingdienst zijn we te vinden onder de S, als Stichting Campagne tegen Wapenhandel.